

VMBO Conferentie (2019)

Poetin aan de macht

Ontwikkelingen in Rusland in de 21^e eeuw

Werkvormen voor vmbo/havo/vwo-bovenbouw

door:

Theo van Zon (theo.vanzon@han.nl)

Koen Henskens (koen.henskens@han.nl)

vakdidactici/lerarenopleiders

Instituut voor Leraar en School (ILS),

Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN)

De complete werkvorm is te vinden op www.koehenskens.jimdo.nl

Inleiding

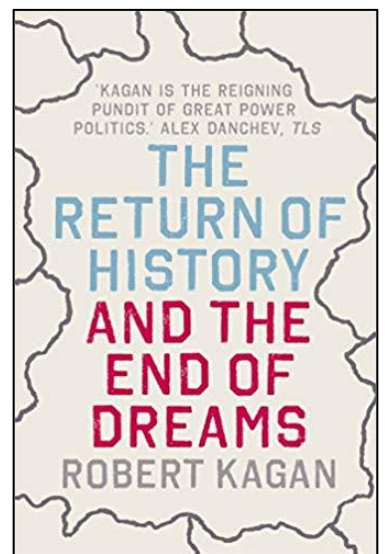
In het kader van de jaarlijkse vmbo-nascholing te Utrecht is ons gevraagd een workshop te geven over de laatste geschiedenis. Bij het nieuwe vmbo-examen zit een uitbreiding die verder gaat dan het klassieke tijdvak 10, namelijk de laatste ontwikkelingen. De ontwikkelingen van Rusland in de afgelopen 20 jaar zijn belangrijk geweest. Niet alleen voor Rusland, maar ook voor de rest van de wereld. Omdat Rusland een wereldspeler is van formaat is het ook goed dat leerlingen kennis van de ontwikkelingen in Rusland hebben. Los van feitenkennis over Rusland, is het wellicht belangrijker dat leerlingen een besef krijgen dat mensen in Rusland anders denken dan mensen in Nederland. Deze werkvorm probeert te laten zien dat de ontwikkeling die Rusland de afgelopen twintig-dertig jaar heeft doorgemaakt, niet de door het westen verwachte ontwikkeling is geweest. Dit verwachte beeld wordt door Francis Fukuyama mooi geschetst in zijn beroemde werk *Het Einde van de Geschiedenis en de Laatste Mens* (1992). In dit werk wordt de volgende verwachting geschetst: Na het einde van de Koude Oorlog en de val van de Sovjet-Unie zou er een verandering optreden in mondiale verhoudingen. Het Westen kwam als winnaar uit de Koude Oorlog, dus modernisering van niet-Westerse landen zou automatisch verwestering betekenen. De liberale-democratie die het Westen heeft gemaakt tot wat het is, zal door andere delen van de wereld (met name het communistische gedeelte) overgenomen worden omdat het, samen met de kapitalistische vrije markt, de overwinnaar leek te zijn.

In deze werkvorm gaan leerlingen onderzoeken of Fukuyama gelijk heeft gekregen met zijn werk, dan toen het uitkwam als bijna profetisch werd ontvangen. De wereld leek op weg naar een westerse wereldorde. De eerste signalen leken inderdaad die kant op te gaan als Jeltsin in 1989 Rusland onderdeel van een groter Europa noemt. Jeltsin zocht naar een opvolger die Rusland verder kon helpen in zijn weg naar democratie. Hij vond Poetin, die werd voorgesteld als een nieuwe man, niet van de oude orde, die intellectueel was en pro-democratie met nieuwe ideeën en een sterke wil voor Rusland. Velen zagen Poetin als een overgangfiguur naar een volwassen stabiele democratie.

Leerlingen zullen ontdekken dat dit niet het pad is dat Rusland onder leiding van Poetin heeft gevolgd. Rusland wordt anno 2019 vaak een oligarchie, dictatuur, kleptocratie of adhocratie genoemd. Een patrimoniale-irrationele staat of een electorale autocratie. Het volgende citaat geeft de weg van Rusland wellicht het mooiste weer: 'Het westen moet zich neerleggen bij het feit dat de vlucht van de tweekoppige adelaar niet strookt met de regels van het internationale vliegverkeer.'

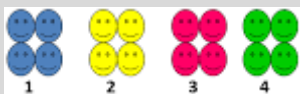
Het Westen had gedacht dat de Russen wilden zijn als het Westen. Dat zij dachten als de westerlingen. Deze vanzelfsprekendheid en arrogantie heeft voor een groot westers wanbegrip naar Rusland en Poetin gezorgd. Het Westen wist en weet niet hoe ze met Rusland om moet gaan en het is duidelijk dat de voorspelling van Fukuyama niet uitkwam (houd deze conclusie voor de leerlingen achterwege tot de nabespreking van de opdracht). Al in 2008 kwam Robert Kagan tot deze conclusie in zijn *The Return of History and the End of Dreams*, met een titel die direct terugverwijst naar het werk van Fukuyama.

Koen Henskens & Theo van Zon, november 2019

De les in een oogopslag

Onderwerp:	Rusland in de 21 ^e eeuw
Activiteit:	In deze workshop worden meerdere werkvormen aangeboden. Het mooiste is natuurlijk als alle onderdelen gevolgd worden, maar een docent kan er ook voor kiezen een selectie uit de hieronder beschreven rondes te doen in zijn/haar les. De rondes bestaan uit een om Categoriseeropdracht, Expertmethode, Discussie, historisch Onderzoek
Tijdsduur:	45-50 minuten
Doelen:	<ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan kort beschrijven hoe de Koude Oorlog ten einde kwam. • De leerling kan uitleggen hoe na afloop van de Koude Oorlog in het westen werd gedacht over de toekomst van Rusland. • De leerling kan aantonen dat Rusland dertig jaar na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie niet geworden is, wat het Westen dacht dat het zou ontwikkelen. • De leerling kan uitleggen wie Poetin was en wat zijn rol was in de ontwikkeling van Rusland in de afgelopen twintig jaar. • De leerling kan uitleggen wat oligarchen zijn, hoe zij zijn ontstaan en welke invloed zij hebben gehad op de ontwikkelingen in Rusland. • De leerling kan verschillende kenmerken noemen van het Rusland van de afgelopen twintig jaar, specifiek gericht op binnenlandse politiek, buitenlandse politiek, economie en cultuur en media. • De leerling kan aangeven welke verandering en continuïteit er te vinden is in Rusland op de vier hierboven genoemde gebieden ten opzichte van de Sovjet-tijd.
Beginsituatie:	Het is wenselijk dat de leerling weet hebben van de Koude Oorlog, de organisatie van de Sovjet-Unie en het uiteenvallen van de Sovjet-Unie. Op het niveau zoals in een ¾-vmbo-boek bij Tijdvak Tien beschreven is.
Vorbereiden:	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn vier verschillende setjes (binnenlandse, buitenlandse, economische en culturele politiek) van ieder 8 bronnen. Per groepje leerlingen (max. 4 leerlingen) 1 set van 8 bronnen kopiëren en het liefst in envelop stoppen. Daarnaast voor elke leerling in een groepje een invulblad kopiëren. LET OP: Deze zijn ook verschillend per groepje. • De docent heeft ook alvast de visuele bronnen (16 stuks) en uitleg ervan gekopieerd en in enveloppen gedaan. 1 set per 4 leerlingen is voldoende hiervoor.
Instrueren ronde 1: (ca. 15-20 min)	<ul style="list-style-type: none"> • Intro: Als inleiding op de werkvorm vertelt de docent kort over de Val van de Sovjet-Unie en het communisme en de eerste jaren van Jeltsin als opmaat naar de werkvorm. Ook wordt melding gemaakt van het werk van Fukuyama (zie inleiding) over de verwachting van wat er met Rusland zou gebeuren in de nabije toekomst. In deze werkvorm gaan jullie onderzoeken of de uiteindelijke weg van Rusland overeenkomt met de verwachte weg. • Wat: In groepjes van vier gaan jullie een onderdeel van de Russische politiek in de laatste twintig jaar onderzoeken om erachter te komen of Rusland na de ineenstorting van de Sovjet-Unie is geworden, wat men verwacht had dat het zou worden. • Hoe: In je groepje krijg je een set van 8 bronnen over één onderdeel (binnenlandse, buitenlandse, economische en culturele politiek) van de

Russische politiek. Op basis van deze bronnen en het invulblad probeer je met je groepje antwoord te geven op de vraag hoe Rusland zich de afgelopen twintig jaar op dit vlak heeft ontwikkeld, en wat Poetins aandeel hierin was. Het is belangrijk dat elke individuele leerling alle antwoorden op zijn/haar invulblad invult, want deze heb je nog nodig voor de volgende ronde.

- **Waarom:** Zo leer je bronnen te interpreteren en conclusies te trekken uit bronnen. Je leert samen te werken met je groepsgenoten.

Instructie ronde 2: (ca. 15-20 min)

- **Intro:** Jullie hebben nu in groepjes slechts één onderdeel van de Russische politiek onderzocht. Nu gaan we naar het geheel kijken

- **Wat:** Als groepje ga je uit elkaar. Als klas delen jullie nieuwe groepjes in van 4 personen, maar in deze groepjes moeten alle onderdelen van de politiek vertegenwoordigd zijn. Het kan zijn dat door een niet-door-vier-deelbaar aantal leerlingen sommige groepjes uit 3 of 5 mensen bestaan, maar het streven is allemaal groepjes van 4.

- **Hoe:** In de nieuwe groepjes komt van één 'specialist' van elk onderdeel samen, zodat elk groepje nu alle vier de onderdelen van de Russische politiek in zich heeft. Als groepje proberen jullie in één samenhangend beeld te schetsen van de ontwikkeling van Rusland in de afgelopen twintig jaar en de rol die Poetin daarin heeft gespeeld.

Door als elk groepslid een 'expertise' te hebben, kunnen jullie elkaar aanvullen. Jullie hebben elkaar nodig om een overkoepelend beeld te schetsen van de Russische ontwikkeling. In deze groep beantwoorden jullie de volgende 3 vragen: Hoe heeft Rusland zich in de afgelopen twintig jaar ontwikkeld? Welke rol heeft Poetin hierin gespeeld? En is Rusland in de verwachte richting van Fukuyama gegaan en daar ook uitgekomen.

- **Waarom:** De individuele expertise zorgt ervoor dat jullie elkaar nodig hebben en gedwongen worden samen te werken om tot een goede conclusie te komen. Het is daarnaast ondoenlijk qua tijd voor elke leerling om elk onderdeel van de politiek te behandelen. De expertmethode zorgt dus niet alleen voor samenwerking, maar is ook nog eens een effectieve manier om informatie te verkrijgen en te delen.

Instructie ronde 3: (ca. 20 min+2 minuten presentatie visuele bron per groepje)

- **Intro:** Met je groepje heb je een beeld geschetst van Ruslands politiek, maar nu moet je deze nog delen/presenteren met de klas. Dit gaan jullie visueel doen. Als alle groepen een visuele bron hebben gekozen, wordt de keuze per groepje klassikaal met onderbouwing van de keuze (door te verwijzen naar jullie conclusie uit de vorige ronde) toegelicht.

- **Wat:** Jullie krijgen een envelop met daarin 16 afbeeldingen die te maken hebben met Rusland en Poetin van de afgelopen 20 jaar. In de envelop zitten ook de 16 beschrijvingen van de afbeeldingen.

Koppel de juiste beschrijving aan de juiste afbeelding en kies uiteindelijk als groep één afbeelding die het beste aansluit bij jullie conclusie in de vorige ronde, namelijk: Hoe heeft Rusland zich ontwikkeld? Welke rol heeft Poetin daarin gespeeld en is de verwachting van Fukuyama uitgekomen?

- **Waarom:** Door de afbeeldingen te combineren met de beschrijvingen worden jullie gedwongen beter naar de afbeeldingen te kijken. Daarnaast zorgt het kiezen van één afbeelding die bij jullie conclusie past ervoor dat jullie nog eens goed naar de kern van de conclusie kijken. Welk onderdeel is nu in jullie ogen het belangrijkste? Stel je maar voor dat je een boek schrijft over dit onderzoek. Welke van de 16 afbeeldingen komt op de kaft en waarom deze?

Nabespreken:

- Bij de nabespreking kan de docent nog wat extra informatie toevoegen, puntjes op de i zetten. De docent kan ook de koppeling maken van de ontwikkeling in Rusland met ontwikkeling in Nederland en Europa. Is dat een vergelijkbare trend of niet? Waarom wel of niet? Hier kan een klassengesprek over gevoerd worden.
- Ook interessant is een gesprek over wat de leerlingen van Rusland vinden als ze deze bronnen hebben gezien en gelezen. Zouden ze er

willen/kunnen wonen? Waarom wel of niet? Dan kom je vanzelf uit op vragen als wat democratie voor hun waard is en hoe belangrijk vrijheid voor ze is.

- Een discussie over de culturele politiek is ook interessant: In hoeverre gebeurt het manipuleren van de mening van het volk door overheid en media ook? Worden we hier niet juist gemanipuleerd om divers te denken, alles toe te laten, iedereen zijn/haar waarheid te laten hebben en mogen we nog wel een eigen mening hebben en het oneens zijn met anderen?

Literatuur:

Galeotti, M. (2019) *We moeten het even over Poetin hebben*

Hill, F. (2015) *Mr. Putin. Operative in the Kremlin*

Myers, S.L. (2017) *De Nieuwe Tsaar. De opkomst en heerschappij van Vladimir Poetin*

Rutte, E. (2018) *Poetins Rechtbank. Proteststemmen uit een autoritaire staat*

Seipel, H. (2016) *Poetin. De binnenkant van de macht*

Smeets, H. (2015) *De Wraak van Poetin. Rusland Contra Europa*

Stent, A. (2019) *Het Rusland van Poetin. Rusland tegen het Westen*

Invulblad Binnenlandse politiek: Democratie of Autarkie

Er zijn 8 bronnen die gaan over de binnenlandse politiek van Rusland tussen 1991 en 2019.

De onderzoeksvraag is welke ontwikkeling op dit vlak je uit deze bronnen kan halen.

Dit doe je door de bronnen te lezen en te kijken of de bron informatie geeft die aangeeft dat Rusland richting een democratie ontwikkelt, of vooral richting een autocratie (een land waarbij de macht bij één persoon ligt).

Schrijf de titel van de bron op en schrijf erachter welk type van regeren met name in de bron naar voren komt en leg je antwoord uit. Als je dit voor alle bronnen hebt gedaan, probeer je een algemene conclusie te trekken uit de informatie uit de bronnen en antwoord te geven op de volgende twee vragen: Hoe heeft Rusland zich onder Poetin ontwikkeld op het gebied van de binnenlandse politiek? Wat was de rol van Poetin in deze ontwikkeling?

Opdracht 1:

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij democratie / autocratie, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij democratie / autocratie, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij democratie / autocratie, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij democratie / autocratie, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij democratie / autocratie, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij democratie / autocratie, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij democratie / autocratie, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij democratie / autocratie, omdat .....

.....

Opdracht 2:

Wij komen tot de conclusie dat de binnenlandse politiek van Rusland tussen 1991 en 2019 vooral kenmerken heeft van een democratie/autocratie, omdat: .....

.....

.....

De rol van Poetin hierin was .....

.....

Invulblad Culturele politiek: Open meningsvorming of manipulatie

Er zijn 8 bronnen die gaan over de binnenlandse politiek van Rusland tussen 1991 en 2019.

De onderzoeksvraag is welke ontwikkeling op dit vlak je uit deze bronnen kan halen.

Dit doe je door de bronnen te lezen en te kijken of de bron informatie geeft die aangeeft dat Rusland geen of een bewuste culturele politiek bedrijft. Hiermee wordt bedoeld of iedereen zijn mening mag hebben of er via manipulatie aangestuurd wordt op één mening voor iedereen.

Schrijf de titel van de bron op en schrijf erachter welk type van regeren met name in de bron naar voren komt en leg je antwoord uit. Als je dit voor alle bronnen hebt gedaan, probeer je een algemene conclusie te trekken uit de informatie uit de bronnen en antwoord te geven op de volgende twee vragen: Hoe heeft Rusland zich onder Poetin ontwikkeld op het gebied van de culturele politiek? Wat was de rol van Poetin in deze ontwikkeling?

Opdracht 1:

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij open meningsvorming / manipulatie, omdat .....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij open meningsvorming / manipulatie, omdat .....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij open meningsvorming / manipulatie, omdat .....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij open meningsvorming / manipulatie, omdat .....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij open meningsvorming / manipulatie, omdat .....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij open meningsvorming / manipulatie, omdat .....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij open meningsvorming / manipulatie, omdat .....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij open meningsvorming / manipulatie, omdat .....

Opdracht 2:

Wij komen tot de conclusie dat de binnenlandse politiek van Rusland tussen 1991 en 2019 vooral kenmerken heeft van een democratie/autocratie, omdat: .....

De rol van Poetin hierin was .....

Invulblad **Buitenlandse politiek: Pro-Westerners of Anti-Westerners**

Er zijn 8 bronnen die gaan over de buitenlandse politiek van Rusland tussen 1991 en 2019.

De onderzoeksvraag is welke ontwikkeling op dit vlak je uit deze bronnen kan halen.

Dit doe je door de bronnen te lezen en te kijken of de bron informatie geeft die aangeeft dat Rusland richting een pro-westerse of anti-westerse houding ontwikkelt.

Schrijf de titel van de bron op en schrijf erachter welk type van regeren met name in de bron naar voren komt en leg je antwoord uit. Als je dit voor alle bronnen hebt gedaan, probeer je een algemene conclusie te trekken uit de informatie uit de bronnen en antwoord te geven op de volgende twee vragen: Hoe heeft Rusland zich onder Poetin ontwikkeld op het gebied van de buitenlandse politiek? Wat was de rol van Poetin in deze ontwikkeling?

Opdracht 1:

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij pro-westerners / anti-westerners, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij pro-westerners / anti-westerners, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij pro-westerners / anti-westerners, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij pro-westerners / anti-westerners, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij pro-westerners / anti-westerners, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij pro-westerners / anti-westerners, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij pro-westerners / anti-westerners, omdat .....

.....

De bron met de titel ..... plaatsen wij bij pro-westerners / anti-westerners, omdat .....

.....

Opdracht 2:

Wij komen tot de conclusie dat de buitenlandse politiek van Rusland tussen 1991 en 2019 vooral kenmerken heeft van een pro-westerse/anti-westerse houding, omdat: .....

.....

.....

De rol van Poetin hierin was .....

.....

Invulblad Economische politiek: Algemeen belang of Oligarchen

Er zijn 8 bronnen die gaan over de economische politiek van Rusland tussen 1991 en 2019.

De onderzoeksvraag is welke ontwikkeling op dit vlak je uit deze bronnen kan halen.

Dit doe je door de bronnen te lezen en te kijken of de bron informatie geeft die aangeeft dat Rusland vooral het algemeen (economisch) belang voorop stelde, of met name de belangen van de oligarchen (een rijk iemand die met enkele andere de macht heeft) dient.

Schrijf de titel van de bron op en schrijf erachter welk type van regeren met name in de bron naar voren komt en leg je antwoord uit. Als je dit voor alle bronnen hebt gedaan, probeer je een algemene conclusie te trekken uit de informatie uit de bronnen en antwoord te geven op de volgende twee vragen: Hoe heeft Rusland zich onder Poetin ontwikkeld op het gebied van de economische politiek? Wat was de rol van Poetin in deze ontwikkeling?

Opdracht 1:

De bron met de titel .....plaatsen wij bij algemeen belang /
belang van oligarchen, omdat .....

De bron met de titel .....plaatsen wij bij algemeen belang /
belang van oligarchen, omdat .....

De bron met de titel .....plaatsen wij bij algemeen belang /
belang van oligarchen, omdat .....

De bron met de titel .....plaatsen wij bij algemeen belang /
belang van oligarchen, omdat .....

De bron met de titel .....plaatsen wij bij algemeen belang /
belang van oligarchen, omdat .....

De bron met de titel .....plaatsen wij bij algemeen belang /
belang van oligarchen, omdat .....

De bron met de titel .....plaatsen wij bij algemeen belang /
belang van oligarchen, omdat .....

De bron met de titel .....plaatsen wij bij algemeen belang /
belang van oligarchen, omdat .....

Opdracht 2:

Wij komen tot de conclusie dat de economische politiek van Rusland tussen 1991 en 2019 vooral het algemeen belang / het belang van de oligarchen dient, omdat: .....

De rol van Poetin hierin was .....

Aardolie en aardgas

Ec

Meer dan de helft van het budget van de overheid komt uit exportbelastingen op grondstoffen. Omdat de olieprijs stegen kwam er meer geld binnen en konden de pensioenen en de lonen van de Russen stijgen.

Poetin heeft in zijn eerste twee termijnen als president ontzettend veel geluk gehad. De prijzen voor olie en gas waren hoog. Hierdoor had de overheid genoeg geld om er voor te zorgen dat gewone Russen het beter kregen. Er was ook genoeg geld voor het leger om zo de militairen tevreden te houden.

Paleis voor een prikkie

Na de val van de Sovjet-Unie konden mensen in de jaren negentig het huis waar ze woonden voor bijna niets kopen. Veel mensen begrepen echter weinig van de waarde van hun huis. Ze bleven liever huren. Ze lieten anderen hun huis opkopen en kregen daar contant geld. Daar kochten ze een auto of een televisie van. Een appartement in Moskou of St. Petersburg werd al snel tientallen keren duurder dan in de jaren negentig. Zo ontstond een groep mensen die zonder veel werk te hoeven doen, behalve huizen kopen die miljonair werd.

Hyperinflatie

In de jaren negentig was er hyperinflatie. Het geld werd minder waard. Pensioenen werden vrijwel waardeloos. Mensen die een leven lang gespaard hadden, zagen dat hun spaartegoed nu nauwelijks meer iets waard was en het verdween als sneeuw voor de zon. Veel (oudere) Russen konden alleen in leven blijven door hun bezittingen te verkopen of door te bedelen.

Overheid raakt grip kwijt

De invoering van de vrije markt in de jaren negentig veroorzaakte chaos in Rusland. Niemand was gewend in vraag en aanbod te denken. De overheid verloor alle grip op de economie en de maatschappij. En de behoefte om die grip terug te krijgen werd belangrijker dan het verder opbouwen van een democratie. Het gevolg was dat de leider meer macht kreeg.

De rijke Russen

Rusland is een land met grote economische ongelijkheid. Er is een klasse van superrijken – de oligarchen - die samen met de politiek machthebbers greep houden op het land.

De 10% rijkste Russen strijkt jaarlijks de helft op van wat er in het land verdiend wordt. Deze rijken willen natuurlijk hun positie zo houden. De overheid is ook afhankelijk van ze. Hierdoor kwam de liberale democratie niet van de grond.

In 2000 was een gemiddelde oligarch 250.000 keer zo rijk als een doorsnee Rus. Daar is onder Poetin weinig in veranderd.

Staatsbedrijven in de uitverkoop

In de jaren negentig werd de staatseconomie vervangen door de vrije markt economie. Alle industrie was in handen van de overheid, maar werd nu van de hand gedaan. Dit was voor een kleine groep de kans om gigantisch rijk te worden.

Jonge politici gebruikten hun talenten en contacten om zo veel mogelijk staatsbedrijven in handen te krijgen. Dat werden de 'oligarchen', de ondernemers die nog steeds een grote invloed hebben in de Russische economie. Ze kochten staatsbezit voor een prikkie en konden er vervolgens heel veel geld mee verdienen.

De Barbecue-overeenkomst

Een van de eerste dingen die Poetin deed als president was de zakenelite uitnodigen op zijn buitenverblijf. Daar werd ze een deal aangeboden: De overheid zou niet terugkijken of onderzoek doen naar de manier waarop ze hun rijkdom verkregen hadden. In ruil daarvoor moesten deze oligarchen zich niet met politiek bemoeien en trouw beloven aan Poetin. Deze 'barbecue overeenkomst' legde de basis voor een stevige controle over de Russische samenleving.

Iedereen snapte wat de deal was: Hou je rustig, ben loyaal aan Poetin, doe wat het Kremlin wil, of de jongens van Poetin zullen je te grazen nemen.

Bodemonderzoek

Poetin had als jonge ambtenaar, lang voordat hij president was, onderzoek laten doen naar de waarde van alle grondstoffen in de Russische bodem. Hij had bedacht dat de overheid altijd genoeg inkomsten zou hebben, zolang het de grondstoffen maar in bezit had.

Toen hij aan de macht was, heeft Poetin ook veel grondstofbedrijven toch weer in overheidshanden gekregen.

De sombere jaren negentig

Cu

Russen denken niet met plezier terug aan de jaren negentig, de tijd van Jeltsin. Hij experimenteerde met de democratie. De nationale rijkdommen (olie, gas) kwamen in handen van een klein groepje steenrijke mensen, de oligarchen. Rusland verloor ook zijn status als supermacht. Voor veel Russen staat democratie gelijk aan chaos en verlies.

De jaren negentig worden soms gezien als de uitzondering op de regel. Rusland is helemaal geen land voor democratie. Het land is zijn lange geschiedenis altijd autoritair geregeerd. Veel Russen menen dat je zonder democratie ook gelukkig kunt zijn.

Zondagavond met Solovjev

Vrijwel alle Russen kennen het programma 'Zondagavond met Vladimir Solovjev'. De vaste formule; bespreken van politieke thema's door een panel en één buitenlandse gast, die als stootzak dient. Het panel gaat tekeer tegen De VS en Europa. Het westen tegen Rusland is de formule.

Rusland, mijn geschiedenis

De tentoonstelling 'Rusland, mijn geschiedenis' laat een lange rij van 200 jaar aan Russische heersers zien die zich verzetten tegen westerse mogendheden, tegen binnenlandse verraders en tegen 'de zogenaamde publieke opinie'.

Het gaat volgens Poetin in de Russische geschiedenis om sterke mannen die harde beslissingen nemen en zo Rusland en de wereld vorm geven. Het verleden die de tentoonstelling laat zien is een glorieus en positief verleden.

Het is 'mentale lijm' die Poetin gebruikt om het denk van de Russen bij elkaar te brengen.

NTV en TV6

Een paar dagen na zijn verkiezing tot president begint Poetin de aanval op het media-imperium van de oligarchen. Eerste doelwit is Vladimir Goesinski van NTV. Dit televisiestation was razend populair door live-uitzendingen en kritiek op de regering. Goesinski werd beschuldigd van belastingfraude, gevangengezet en werd pas vrijgelaten nadat hij zijn aandelen in NTV had overgedaan aan het staatsbedrijf Gazprom.

Tv6, van eigenaar Berezovski, onderging hetzelfde lot. De belangrijkste kritische media waren daarmee uitgeschakeld en Goesinski en Berezovski vertrokken naar het buitenland.

De overheid bepaalt het nieuws

Mensen werden met propaganda gebombardeerd. De regering handhaaft haar controle over de televisie en zoekt naar manieren om het internet te controleren.

Veel Russen kennen geen kritische media of willen ze niet kennen. De overheid bemoeilijkt de toegang door overnames, blokkeren van sites en door negatieve beeldvorming over onafhankelijke media, via bijvoorbeeld de staatstelevisie

Russisch-Orthodoxe kerk

Poetin krijgt veel steun van de Russisch-orthodoxe kerk. Zij zijn tegen westerse invloeden als democratie, feminisme en respect voor andersdenkenden. In sommige werken wordt Poetin zelfs een heilige genoemd, die er alles aan doet om Rusland weer een sterk Slavisch land te maken.

Poetin heeft ook gezegd: "Kerk en Staat zijn in de Russische grondwet van elkaar gescheiden. Maar in onze harten, in onze gedachten, zijn ze altijd samen".

Rusland geeft het goede voorbeeld

Poetin in 2012: "Rusland moet een culturele tegenhanger van Europa worden. Europa is een zwak en falend continent. Rusland daarentegen geeft het goede voorbeeld. Het is een beschaving van meerdere volken, samengebonden door een Russische culturele kern."

In latere toespraken wordt duidelijk wat hij daarmee bedoelt: de Russisch orthodoxe kerk, familiewaarden, nationale trots.

Russische James Bond

In 2000 werd een opiniepeiling onder Russen georganiseerd. Daarin werd de vraag gesteld welk fictief tv personage zij het liefst als president wilden zien. Als nummer 1 kwam Max Stierlitz, een soort Russische James Bond, uit de bus.

Vladimir Poetin, die als geheim agent ervaring had opgedaan in Duitsland (de DDR) kwam het dichtst in de buurt.

Poetin beseft dat opvattingen over wie een geschikte leider is zich via televisie laat vormen. Hij kan de media dus gebruiken om

Handel of mensenrechten

Bu

Voor buitenlandse bedrijven was het goed zaken doen in het nieuwe Rusland van Poetin. Westerse bedrijven kregen grote olie- en gascontracten. De regeringen van deze Westerse landen waren blij met deze mooie economische deals en gaven mede om die reden maar weinig kritiek op de schending van persvrijheid of van mensenrechten in Rusland.

Oude Glorie Hersteld

Terwijl men in het westen dacht dat de nieuwe Russen simpelweg een westerse manier van leven wilden, was er behoefte aan iets groters, aan het idee van Rusland als wereldmacht. Dit idee zat diep bij de Russen. Poetin heeft slim op deze kaart ingezet toen het wat minder met de economie ging. Rusland was volgens Poetin jarenlang vernederd Rusland. Rusland was beroofd van zijn status als wereldmacht en was een tweederangs land geworden. Poetin zou de oude glorie wel herstellen. In 2014 annexeerde Poetin de Krim, tot dan deel van Oekraïne. Veel Russen steunden Poetin daarin. Zij staan achter hun president, zelfs als het westen aan Rusland sancties en boetes oplegt voor de annexatie.

Winnaar van de Koude Oorlog

Poetin zei in 2017: "Onze westerse partners raakten ervan overtuigd dat hun zaak rechtvaardig was. Ze riepen zichzelf uit tot overwinnaars van de Koude Oorlog. Vervolgens besloten ze de democratie te exploiteren (...). Het resultaat is 'ongelukkig' voor Rusland en de wereld. Er is een kwarteeuw verspild met de zware last van wederzijds wantrouwen en een mondiale ongelijke balans tot gevolg."

Rusland bij de NAVO?

Poetin zei in 2000: "Rusland onderdeel van NAVO? Ik sluit die mogelijkheid niet uit als – en ik herhaal als – er rekening gehouden wordt met Ruslands ideeën op basis van gelijkwaardig partnerschap."

De NAVO is de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie en was de militaire tegenhanger van de Sovjet-Unie tijdens de Koude Oorlog.

Aanslagen aanleiding Tweede Tsjetsjeense oorlog

In 1999 begon de tweede Tsjetsjeense oorlog. Veel Tsjetsjenen wilden al langer onafhankelijk worden van Rusland. De aanleiding voor de oorlog was een serie aanslagen op flats in Rusland. Die zouden het werk zijn van Tjetseense opstandelingen. Maar er werd ook beweerd dat de Russische geheime dienst er zelf achter zat, zodat ze een oorlog uit hadden gelokt. (De toen nog) premier Poetin kon zich tonen als krachtig leider. Hij begon de oorlog. In 2002 verklaarde hij de oorlog ten einde. Hij zette een nieuwe leider in de deelrepubliek Tsjetsjenië neer die de orde met ijzeren vuist herstelde.

Westerse agressie

In 2004 werden zeven Midden-Europese landen lid van de NAVO. Daar hoorden ook de Baltische staten bij, die tot 1991 deel van de Sovjet-Unie waren geweest. Poetin zag dat als een schending van afspraken en de uitbreiding van een anti-Russisch bondgenootschap naar het oosten.

Machtsmisbruik van de VS

Poetin in een kritische toespraak:

"De VS probeert een unipolaire wereld onder hun leiding te scheppen. De VS toont een bijna ongeremd gebruik van macht. Daardoor zal de wereld in een afgrond van conflicten terecht komen."

Poetin in 2011: "Soms lijkt het alsof de VS geen bondgenoten nodig hebben, maar vazallen."

Tsjetsjeense terroristen

Poetin verwachtte dat de westelijke landen begrip zouden hebben voor zijn oorlog tegen de (islamitische) Tsjetsjenen die onafhankelijk wilden worden. De Tsjetsjenen waren in zijn ogen immers Islamitische terroristen en het Westen was al jaren een 'War on Terror' aan het voeren tegen moslimterrorisme.

Poetin was woedend toen hij te maken kreeg met kritiek van het westen vanwege schendingen van de mensenrechten in die oorlog.

Geen oppositie

Bi

Echte oppositiepartijen zijn er sinds 2008 niet meer in het Russische parlement, de Doema. Dat is volgens Boris Gryzlov, die jarenlang parlamentsvoorzitter was, maar goed ook: "Het parlement is geen plek voor discussie."

(Kies)drempels

Om de concurrentie voor 'Verenigd Rusland' – de partij van Poetin - beperkt te houden werd het steeds moeilijker gemaakt voor nieuwe partijen om zich in te schrijven. Ook kwam er een kiesdrempel, waarin partijen een minimum aantal stemmen nodig hebben om in het parlement te komen.

Poetin richtte ook een commissie op die alle wetsvoorstellen ging beoordelen voordat die naar het parlement gaan. Alle leden van deze commissie worden benoemd door de president.

De werkelijke munt

De oligarchen weten dat ze alleen maar rijk zijn omdat ze politieke macht hebben en Poetin achter hen staat.

Veel juristen zijn er van overtuigd dat Poetin economische en belastingkwesties misbruikt om zijn belangrijkste politieke tegenstanders onderuit te halen.

De werkelijke munt in Rusland is niet de roebel en zelfs niet de dollar of de euro. De werkelijke munt is toegang tot en een relatie met 'de baas': Poetin. Een goede relatie met de machthebbers garandeert (het behoud van je) rijkdom.

Poetin wordt President

De eerste verkiezing van Poetin tot president in 2000 was het resultaat van massale druk van de staat. Er was ook geen goede tegenstander. Jeltsin had Poetin naar voren geschoven als opvolger. Maar er was ook opluchting onder de kiezers. Er dreigde oorlog in de Kaukasus. Er waren terroristische bomaanslagen. De kiezers waren bang en steunden een 'veiligheid voor alles' kandidaat. Ze zochten een geloofwaardige en nuchtere verdediger van het land als president. Poetin kwam zeker over als een rustige en nuchtere leider.

Eerlijke verkiezingen?

Op 4 december 2011 werden er in Rusland parlamentsverkiezingen gehouden. Waarnemers constateerden een groot aantal fouten en geknoei met stemuitslagen. Er waren veel soldaten en fabrieksarbeiders die simpelweg opdracht kregen op een bepaalde persoon te stemmen.

Mensen werden met bussen naar kiesbureaus gebracht om daar een stem uit te brengen. Personeel van stembureaus stopte handenvol vervalste stembiljetten in de stembussen, in het volle zicht van de camera's.

Kieskeurige kieswet

Sinds zijn aantreden heeft Poetin 900 veranderingen in de kieswet aangebracht.

Hij heeft een eind gemaakt aan het systeem waarin de helft van het parlement direct gekozen werd door het volk. In plaats daarvan worden deze zetels voortaan toegewezen door politieke partijen.

Wie niet luisteren wil...

Een van de eerste dingen die Poetin deed als president waren de oligarchen uitnodigen op zijn buitenverblijf. Daar werd ze een deal aangeboden. De staat zou ze niet lastigvallen als zij zich buiten de politiek hielden.

Michael Chodorkovski - een van de rijkste Russen - begreep de waarschuwing blijkbaar niet. Hij bleef anti-regeringsclubs steunen. En zo schond hij de deal met Poetin.

In 2003 werd hij gearresteerd en aangeklaagd vanwege belastingfraude. Zijn oliemaatschappij (Yukos) werd aangepakt en hij kreeg in 2005 negen jaar gevangenisstraf.

Verenigd Rusland

In 2001 voegden verschillende politieke partijen in Rusland zich samen en vormden een nieuwe partij: 'Verenigd Rusland'. Deze partij had een meerderheid in het Russische parlement en steunde president Poetin. Hierdoor werd het regeren voor Poetin een stuk makkelijker. Hij had geen andere partijen meer nodig om een meerderheid te halen en stemmen door te voeren.